

Úton Európa felé? – A 2012. évi szerbiai választások mérlege

*Van Meurs, Wim: Serben und andere Europäer: Nach den Mai-Wahlen 2012.
= Südosteuropa Mitteilungen. 52. Jg. 2012. No. 4. 15–31. p.*

A 2012 májusában tartott parlamenti választások, az egyidejű (előrehozott) köztársaságielnök-választással egyetemben újra szoros eredményt hoztak a „nyugatos” Tadić (Demokrata Párt, DS) és Tomislav Nikolić (Szerb Haladó Párt, SNS) között, csak fordított előjellel. A versenyt az előzetes várakozásokkal szemben most – néhány százalék szavazatkülönbséggel – a 2008-ban a radikálisokból (SRS) kivált, mérsékelt nacionalista Nikolić nyerte meg. A két párt és a két személyiség versengésének tétje a Koszovó-témával és a háborús bűnösök ügyével fékezett EU-közeledés további folytatódása vagy megtorpanása volt. A nyugati sajtó meg is riadt Nikolić győzelme hallatán, de lehiggadva már nem látták annyira súlyosnak a helyzetet. Sokan úgy vélték: a váltás belesimul az időszak tágabb konzervativista tendenciájába (Franciaország, Görögország stb.), továbbá hogy a pénzügyi válságával küzdő Európa sem bánna, ha a bővítési téma esetleg egy darabig szünetelne. Egyes kommentátorok szemében a terjedő EU-szkeptícizmus eleve relativálja a szerbiai fordulatot.

Szerbia politikai erőviszonyainak 2008 utáni átrendeződését a közvélemény-kutatások is jelezték, ha ez nem is közvetlenül a két rivális erő viszonylatában jelent meg. Tadić szimpatizánskörének egy része, talán a sajnálatos korrupciós ügyek nyomán, átállni látszott a korábban jelentéktelennek számító liberális, posztszocialista vagy regionalista formációkhoz. (Az Ivica Dačić vezette Szocialista Párt a megelőző 7,75%-os eredményének most majdnem a kétszeresére küzdött fel magát.) Nikolić ugyanakkor magával tudta hozni a Hágának kiadott Seselj nélkül összezavarodott radikálisok nagy részét, miután belőlük kivált (miközben a régi párt a maradékkal megindult az eljelentéktelenedés útján), de főként az SRS dinamizmusát.

A régi kétosztatú pártrendszer helyét, amelyben a posztkommunisták és az ellenzékiek álltak szemben egymással, már 2008-ban átvette egy konvergencia érdekartikuláció megjelölt pártpluralizmus. A két „éllovas” 2012-ben a korábbinál (75%) jóval szűkebb szavazathányadon (50%) osztozott. Az EU-perspektívát, retorikában legalább, senki sem kérdőjelezi meg,

a Koszovó-kérdésben elvárt „konstruktív politika” követelményét pedig – nyíltan – lényegében nem vitatják. 2008 óta a fontosabb pártok alapvetően gazdaság- és társadalompolitikai irányú programokat hirdetnek különféle rétegorientált vagy regionális tematizálással. A közeledés háttérben az ország elmélyült gazdasági válsága áll, melynek kezelésére sokféle programvariáns versenyezhet, ki hogy látja, mit ígér – a teljes liberalizációtól a titói korszak szociális biztonságáig. A választók eleve a karizmatikusabb személyiségeket díjazták. Tadić szociális programja, akárcsak pártjának addigi teljesítménye, történetesen nem volt meggyőző, attól függetlenül, hogy a témában sokan mások sem mondtak többet. Több tényező vezethetett nem várt, de nem is nagyarányú vereségéhez. Szimpatizánsainak elbátortalanodása az EU-válság láttán? Az emiatt, vagy a pártpolitikával szembeni általános elbizonytalanodás miatt is 50% alá esett választási részvétel? Akárhogy is történt, a győztes Nikolić is elsősorban a gazdaság talpraállításával lesz elfoglalva, és kevésbé lép előtérbe a félt „nacionalizmusával”.

Az új elnök – a választásokon igen jól szereplő Dačićot, a Szocialista Párt elnökét bízva meg kormányalakítással – megtalálta vetélytársa kizorításának legjobb módját, fő koalíciós partnerként – az 5,8%-os Szerbia Egyesült Régiói formáció mellett – természetesen a Haladó Párttal. A kormány mozgásteret az előtérben álló kérdések kapcsán azonban meglehetősen csekély, és fenyegethet akár hamari kormányválsággal. A cselekvés hármass tere: az EU, a gazdaság, a Koszovó-státus a jelen viszonyok között egyetlen, önmagába visszazáruló kör, ahol a gazdaságot, válsága ellenére is csak az EU-n keresztül lehet szanálni, ide a kapu viszont Koszovó egyértelmű beáldozásán keresztül vezet. Brüsszel 2013-ra helyezte kilátásba a csatlakozási tárgyalások felvételét. Nikolity ugyan EU-tagságot ígért – „engedmények nélkül”. A kitétel, mint tudjuk, Koszovóra vonatkozott, ám több interpretációja lehetséges – valóságos feladás, felosztás és (Észak-Koszovót illetően) különstátus között. Az új szerb vezetés Tadić tüntető koszovói szereplésekor dicséretesen megtartóztatta magát a heves reagálástól; maga Nikolić felettébb diplomatikusan nyilatkozott az eseményről. Feszült figyelemmel várjuk, ha odáig jutna a dolog, ki mit nyilatkozik, s mit határoznak majd az illetékesek.

(A szerző a holland nijmegeni egyetem tanára.)

Komáromi Sándor